

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Інститут філології

Кафедра новітньої української літератури

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту _____ проф. Семенюк Г.Ф.

ПРОГРАМА

для аспірантів

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ НАПИСАННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

(спеціальність 10.01.01. - українська література)

Затверджено
на засіданні кафедри
новітньої української літератури
протокол № 8
від 19.02.2013 року

Затверджено
Вченою радою Інституту філології
протокол № 8
від 26.03.2013 року

ВСТУП

Спецкурс для аспірантів (докторантів) денного й заочного навчання, пошукувачів має на меті дати навички написання та оформлення дисертацій, авторефератів, ознайомити з документами департаменту Міністерства освіти та науки, молоді та спорту, Кабінету Міністрів України, колишнього ВАКУ, спонукати молодих науковців самостійно опрацьовувати ці документи, ознайомити їх із сценарієм підготовки і захисту дисертацій.

Спецкурс складається з низки лекцій, в яких порушуватимуться важливі питання методологічних принципів написання дисертації, використання того чи того методу, продиктованого потребами саме цього дослідження, а не іншого, з визначальними принципами кожного методу. Відповідний аналіз методів супроводжуватиметься ілюстраціями із захищених робіт та аналогічними прикладами наукових праць, бесідами про перебіг роботи кожного аспіранта, розв'язанням питань, що виникли під час обрання, формулювання теми, опрацювання, систематизування матеріалу, його наукового осмислення. Лекції забезпечено розширеним списком рекомендованої літератури, а наприкінці – загальним списком.

Курс лекцій розрахований передусім для аспірантів, докторантів зі спеціальності українська література й теорія літератури, а також фольклористики, русистики, славістики і т. д., тому що має філологічне спрямування.

В основу лекцій спецкурсу покладено посібник проф. Ю. І. Коваліва «Абетка дисертанта: методологічні принципи написання дисертації» (К., 2009).

ЛЕКЦІЙНІ ТЕМИ

Тема 1. Технологічні вимоги та методологічні принципи написання дисертації.

1. Ознайомлення аспірантів (докторантів) з основними документами департаменту Міністерства освіти та науки, молоді та спорту, постановами Кабінету Міністрів України, колишнього ВАКУ, пов'язаними з проблемою дисертацій.

2. Визначальні технологічні вимоги написання дисертацій (згідно Державного стандарту України 3008-95 «Документалізація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення»).

3. Детальний розгляд структури дисертації та її оформлення.

4. Аналіз вимог до списку використаних джерел.

5. Детальний розгляд структури автореферату та його оформлення.

6. Вимоги та структура наукових публікацій.

7. Загальні зауваги до методології написання дисертації.

8. Ознайомлення із загальними методами написання дисертації.

Література:

1. Горбач Н. Я. Методологічні засади сучасних гуманітарних досліджень. – Л., 2007.
2. Декарт Р. Міркування про метод, щоб правильно спрямувати свій розум і відшукувати істину в науках. – К., 2001.
3. Зеленогорский Ф. А. О методах исследования и доказательстве. – М., 1998.
4. Івакін О. А. Основи епістемології: теорія і методологія пізнання. – Одеса, 2000.
5. Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
6. Рузавин Г. И. Методологические аспекты аргументации. – М., 1997.
7. Ференік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження. – К., 2000.
8. Черній А. Дисертація як кваліфікаційна праця. – К., 2005.
9. Як правильно оформити дисертацію та документи дисертаційної справи [за ред. Ю. Цекова]. – К., 2004.
10. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня [Автор-упорядник Л. Пономаренко]. Вид. 3-є, випр., доповн. – К., 2007.

Тема 2. Принципи логіки та їх використання в дисертації

1. Досвід логіки у філологічних студіях.
2. Чотири основні закони логіки (закон тотожності, закон суперечності, закон виключення третього, закон достатньої підстави).
3. Проблема термінологічного апарату в дисертації.
4. Структури судження та ступінь валідності дисертаційної думки, засоби її верифікації.
5. Система аргументації дисертаційної думки.
6. Використання методів логіки в дисертації (дедукція, індукція, аналогічний, стадіальний, концентричний методи).
7. Застосування сократівського прийому маев тики в дисертації.
8. Значення гіпотези в науковому дослідженні.
8. Використання можливостей Бахтінської діалогічності в дисертації.
9. Актуальність принципів еристики в дисертації.

Література:

1. Бахтин М. Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
2. Богомаз Ю. К. та ін. Логіка у практиці конфліктів і суперечки. – Дніпропетровськ, 2005.
3. Брушминский А. В. Мышление и прогнозирование. – М., 1979.
4. Бэкон Фр. Новый Органон. – Ленинград, 1935.
5. Введенский А. Логика как часть теории познания: 2-е изд. – СПб., 1912.
6. Дуцяк І. Теоретичні засади логіки. – Л., 2002.
7. Дуцяк І. Методи формування гіпотез. – К., 2006.
8. Зеленогорский Ф. А. О методах исследования и доказательстве. – М., 1998.
9. Каверин Б.И. Логика и теория аргументации. – М., 2000.
10. Каринский М. Классификация выводов. – СПб., 1880.
11. Климишин І.А. Основи формальної логіки. – Івано-Франківськ, 2006.
12. Кохан Я. Українські аналітики й наукова коректність. – К., 2001.
13. Марчук Ю. Н. Основы терминологии. – М., 1992.
14. Мистецтво публічних дебатів. – К., 2001.
15. Мысль и искусство аргументации. – М., 2003.
16. Никитин Е. П. Открытие и обоснование. – М., 1988.
17. Поварнин С. И. Искусство спора: о теории и практике спора. – СПб., 1996.
18. Словник термінів з логіки – Х., 1996.

19. Смирнов В. А. Теория логического вывода. М., 1999.
20. Ткаченко А. А. Основи діалектико-логічного доведення: У 2 т. – Запоріжжя, 1993.
21. Фейнберг Е. Л. Две культуры. Интуиция и логика в искусстве и науке: 3-е изд. – Фрязино, 2000.
22. Ференік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження. – К., 2000.
23. Хоменко І. В. Еристика: Мистецтво полеміки. – К., 2001.
24. Яскевич Я. С. Аргументация в науке. – Минск, 1992.

Тема 3. Філологічний метод.

1. Основні принципи філологічного методу в історико-літературних, літературознавчих та фольклористичних працях.
2. Становлення та еволюція філологічного методу.
3. Філологічна школа В. Перетца.
4. Використання досвіду текстології в дисертації.
5. Прийом «пильного прочитання» в історико-літературній, літературознавчій, фольклористичній практиці.

Література:

1. Болотова Н. С. Филологический анализ текста. – Томск, 2001.
2. Бородін В. Над текстами Т.Г.Шевченка. – К., 1971.
3. Бурлака Г. Літературна спадщина Маркіяна Шашкевича: Проблеми текстології. – К., 1988.
4. Гнатюк М. Над текстами Івана Сенченка. – К., 1989.
5. Гнатюк М. Юрій Яновський: текст і авантекст. – К., 2006.
6. Грищунин А. Исследовательские аспекты текстологии. – М., 1998.
7. Жуковская Л. Р. Развитие славяно-русской палеографии. – М., 1963.
8. Копистянська Н.Х. Жанр, жанрова система в просторі літературознавства. – Л., 2005.
9. Коцюбинська М. Література як мистецтво слова. – К., 1965.
10. Лихачев Д. С. Текстология: На материале русской литературы X – XVIII веков. – Ленинград, 1983.
11. Мітосек З. Теорія літературних досліджень. – Сімферополь, 2003.
12. Рейсер С. Л. Основы текстологии. 2-е издание. – Ленинград, 1978.
13. Рейсер С. А. Палеография и текстология нового времени. – М., 1970.

14. Перетц В. М. Из лекций по методологии истории русской литературы: История изучения. Методы. Источники. – К., 1914.
15. Потебня А. А. Теоретическая поэтика. – М., 1990.
16. Потебня А. А. Мысль и язык. – К., 1993.
17. Томашевский Б. В. Писатель и книга: Очерк текстологии. 2-е издание. – М., 1959.
18. Сиваченко М. Є. Над текстами українських письменників. – К., 1985.
19. Спадщина: Літературознавче джерелознавство. Текстологія. – К., 2006. – Т. 2.
20. Тамарченко Н. Д., Тюпа В. И., Бройтман С. Н. Теория художественного дискурса. Теоретическая поэтика: В 2 т. – М., 2004.
21. Теория метафоры. – М., 1990.
22. Чудакова М. О. Рукопись и книга: Рассказ об архивоведении, текстологии, хранилищах рукописей писателей. – М., 1986.

Тема 4. Компаративізм, або порівняльне літературознавство

1. Порівняльний метод в мовознавстві, його вплив на літературознавство та фольклористику.
2. Ознайомлення з трьома основними розділами компаративістики – методологічним, емпіричним, теоретичним.
3. Зв'язок компаративізму з імагологією.
4. Ознайомлення з різновидами міжлітературних зв'язків (вплив, запозичення, переклади, переспіви, переробки, стилізації).
5. Специфіка теорії «мандрівних сюжетів», концепція міграційної школи.
6. Обґрунтування положень зустрічних течій О. Веселовського.
7. Специфіка теорії «самозародження сюжетів».
8. Визначальні принципи порівняльної типології.
9. Поєднання генетичної, контактологічної, типологічної компаративістики.
10. Ознайомлення і своєрідністю порівняльного віршознавства.
11. Компаративізм у сучасних умовах літературознавства.

Література:

1. Алексеев М. П. Сравнительное литературоведение. – Ленинград, 1983.
2. Банковская Н. П. Типология романтического мышления. – К., 1992.

3. Білецький О. І. Українська література серед інших літератур світу.// Білецький О. І. Від давнини до сучасності. – К., 1960. – Т. 2.
4. Бовсунівська Т. В. Феномен українського романтизму: Етногенез і теогенез. – К., 1997.
5. Вервес Г. Польська література і Україна. – К., 1985.
6. Веретюк О. М. Українське літературна життя у повосній Польщі (Видання. Постаті. Українсько-польські літературні контакти). – Тернопіль, 2001.
7. Веселовский А. Н. Историческая поэтика. – М., 1989.
8. Взаимосвязи и взаимодействие литератур мира: Библиография (1961-1965). – Ч. 1-2– М., 1968; (1966-1970). – Ч. 1-2. – М., 1973; (1971-1975). – Ч. 1-2. – М., 1979; (1976-1980). – Ч. 1-3. – М., 1983; (1981-1985). – М., 1988.
9. Генетическая критика во Франции: Антология. – М., 1999.
10. Дюришин Д. Теория сравнительного изучения литературы. – М., 1979.
11. Жирмунский В. М. Сравнительное литературоведение: Восток и Запад. – Ленинград, 1979.
12. Ильин И. П. Современные концепции компаративистики и сравнительного изучения литератур. – М., 1987.
13. Касперський Е. Про теорію компаративістики.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
14. Конрад Н. И. Запад и Восток. – М., 1972.
15. Ласло-Куцюк М. Велика традиція: Українська класична література в порівняльному висвітленні. – Бухарест, 1983.
16. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – Чернівці, 2001.
17. Літературознавча рецепція і компаративний дискурс. – Тернопіль, 2004.
18. Наливайко Д. Стан і завдання українського порівняльного літературознавства.// IV Міжнародний конгрес українців: Літературознавство. – Кн. II. – К., 2000.
19. Наливайко Д. Спільність і своєрідність: Українська література в контексті європейського літературного процесу. – К., 1988.
20. Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К., 2006.
21. Неупокоева И. Г. История всемирной литературы: проблемы системного и сравнительного анализа. – М., 1976.
22. Оляндер Л.К. Сучасна компаративістика: проблеми і перспективи.// Науковий вісник волинського державного університету. Філологічні науки. – Луцьк, 2001. – Ч. 9.

23. Славистика. Дмитро Чижевський і світова славистика. Збірник наукових праць. – Дрогобич, 2003.
24. Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора. – Л., 1928; К., 1994.
25. Українська література у загальнослов'янському і світовому літературному контексті. – У 5 т. – К., 1987-91.
26. Чижевський Д. Порівняльна історія слов'янських літератур. – К., 2005.

Тема 5. Культурно-історична школа. Біографічний метод.

1. Ознайомлення з концепцією І. Тена, її поширенням в літературознавстві другої половини ХІХ ст.
2. Полеміки приводу літературознавчих праць О. Пипіна, М. Петрова.
3. Використання положень культурно-історичної школи в українському літературознавстві.
4. Поширення біографічного методу в європейському літературознавстві, заснованого Ш. О. Сент-Бевом.
5. Особливості відгалужень біографічного методу – психографії, біографістики, біографіки, його зв'язок з біобібліографією.

Література:

1. Академические школы в русском литературоведении. – М., 1975.
2. Горленко В.П. Южнорусские очерки и портреты. – К., 1898.
3. Сфремов С. Історія українського письменства. – К., 1995.
4. Котляревский Н. А. Старинные портреты. – 1908.
5. Ніколенко В. Біографії в порівняннях: Літературознавчий нарис. – Дніпропетровськ, 2001.
6. Николукин А. Психография “новый метод” в литературе США. // Вопросы литературы. – 1963. – №9.
7. Пыпин А. Н. История русской литературы. – СПб, 1903. – Т. 4.
8. Сент-Бев Ш. Литературные портреты: Критические очерки. – М., 1970.
9. Тэн И. Философия искусства. – М., 1996.
10. Тэн И. Об уме и познании. // Зарубежная эстетика и теория литературы. ХІХ – ХХ вв.: Трактаты, статьи, эссе. – М., 1987.

11. Фатхуллин М. Ф. Человек творческий: почему? Основы концепции биографической детерминации творческой деятельности человека. – М., 2001.

Тема 6. Методологічні принципи, пов'язані інтерпретацією міфу

1. Ознайомлення з концепцією міфологічної школи.
2. Специфіка порівняльної міфології.
3. Основні поняття міфології: міф, міфема, міфологема, міфонізм, міфологія.
4. Практика міфологізму у фольклорі та в художній літературі.
5. Зв'язок міфологічного методу з юнгіанством, виникнення неоміфологізму.
6. Основні положення сучасної міфологічної критики.

Література:

1. Баландин А. И. Мифологическая школа.// Академические школы в русском литературоведении. – М., 1975.
2. Барт Р. Мифология. – М., 1996.
3. Булашев Г.О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні легенди та вірування. – К., 1993.
4. Вундт В. Миф и религия. – СПб, 1913.
5. Гачев Г. Национальные образы мира: Космо-Психо-Логос. – М., 1988.
6. Гердер И. Г. Избранные сочинения. – М.-Ленинград, 1959.
7. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Л., 2000.
8. Голосовкер Я. Э. Логика мифа. М., 1987.
9. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: Семантика символів у творчості поета. – К., 1991.
10. Давидюк В. Ф. Первісна міфологія українського фольклору. – Луцьк, 1997.
11. Давидюк В. Концепції і рецепції. – Луцьк, 2007.
12. Евсюков В. В. Мифы о мироздании: Вселенная в религиозно-мифологических представлениях. – М., 1986.
13. Забужко О. С. Шевченків міф України: Спроба філософського аналізу. – К., 1997.
14. Козлов В. А. Мифологическое направление в литературоведении США. – М., 1984.
15. Козолупенко Д. П. На гранях культуры (системный и междисциплинарный анализ мифа в его различных аспектах: естественно-научная, психологическая, культурно-поэтическая, философская и социальная грани мифа как комплексного явления культуры). – М., 2005.

16. Костомаров М. І. Слов'янська міфологія: Вибрані праці з фольклористики й літературознавства. – К., 1994.
17. Леви-Стросс К. Структурна антропологія. – К., 1995.
18. Лисюк Н. А. Сутність міфу та його функції: Матеріали до курсу “Міфологія в світлі міждисциплінарних підходів”. – К., 2003.
19. Литература и мифология. – Ленинград, 1975.
20. Лосев А. Ф. Очерки античного символизма и мифологии. – М., 1993.
21. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа. – М., 1976.
22. Мелетинский Е. М. От мифа к литературе: Курс лекций “Теория литературы и историческая поэтика”. – М., 2001.
23. Милорадович В. Українська відьма: Нариси з української міфології. – К., 1993.
24. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
25. Миф в культуре: человек – не-человек. – М., 1999.
26. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. – К., 1992.
27. От мифа к литературе: Сборник в честь 70-летия Е. М. Мелетинского. – М., 1993.
28. Осаченко Ю. С., Дмитриева Л.В. Введение в теорию мифа. – М., 1994.
29. Потебня А. А. Слово и миф. – М., 1989.
30. Потебня А. А. Символ и миф в народной культуре. – М., 2000.
31. Пропп В. Я. Поэтика фольклора. – М., 1998.
32. Пятигорский А. М. Мифологические размышления. – М., 1996.
33. Режабек Е. Я. Мифомышление: Когнитивный анализ. – М., 2003.
34. Сосенко К. С. Про містику гаївок: Студія з української глибини.– Л., 1922.
35. Стеблин-Каменский М. И. Миф. – Ленинград, 1976.
36. Таланчук О. М. Українська народна космогонія: Специфіка міфопоетичного мислення. – К., 1998.
37. Телегин С. М. Философия мифа: Введение в метод реставрации. – М., 1994.
38. Топоров В. Н. Миф. Ритуал. Символ. Образ: Исследования в области мифопоэтического. Избранное. – М., 1995
39. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. – К., 1991.
40. Фрай Н. Анатомия критики.// Зарубежная эстетика и теория литературы XIX – XX веков. – М., 1987.
41. Фрэзер Дж. Дж. Золотая ветвь: Исследование мифа и религии. – М., 1980.
42. Фрейденберг О. М. От мифа к лирике.// Вопросы литературы. – 1973. – №11.
43. Фрейденберг О. М. Миф и литература древности: 2-е изд. – М., 1998.
44. Хюбнер К. Истина мифа. – М., 1996.

45. Чмыхов Н. А. Истоки язычества Руси. – К., 1990.
46. Шестопалова Т. Міфологеми поезії Павла Тичини: спроба інтерпретації. – Луганськ, 2003.
47. Элиаде М. Аспекты мифа. – М., 1996.
48. Элиаде М. Мифы, сновидения, мистерии. – М., 1996.
49. Элиаде М. Избранные сочинения: Миф о вечном возвращении; Образы и символы; Священное и мирское. – М., 2000.

Тема 7. Психологічна школа

1. Визначальні положення психологічної школи.
2. Естопсихологія як різновид психологічної школи.
3. Концепція психологічної школи в інтерпретації О. Потебні.
4. Положення інтуїтивізму, гештальтпсихології, біовіхеризму в контексті психологічного методу.
5. Принципи психології творчості в літературознавчих (фольклористичних) студіях.

Література:

1. Альтман Я. А. Психологический анализ поэтического вдохновения. – М., 1994.
2. Арнхайм Р. Новые очерки по психологии искусства. – М., 1994.
3. Бердяев Н. Смысл творчества. Опыт оправдания человека. – М., 1916.
4. Бергсон А. Творческая интуиция. – М.-Спб., 1914.
5. Выготский Л. С. Психология искусства. – М., 1987.
6. Выготский Л. С. Анализ эстетической реакции: Трагедия о Гамлете, принце Датском. Психология искусства. Собрание трудов. – М., 2001.
7. В'язовський Г. А. Творче мислення письменника: Дослідження. – К., 1982.
8. Гинзбург Л. Я. О психологической прозе. – М., 1999.
9. Горнфельд А. Г. Муки слова. – М.-Ленинград, 1927.
10. Джеймс У. Психология. – СПб, 1911.
11. Дильтей В. Описательная психология. – М., 1924; СПб, 1996.
12. Завгородня О. Психологія художнього обдарування особистості (гендерний аспект). – К., 2007.
13. Ключек Г. Д. Поетика і психологія. – К., 1990.

14. Кон И. С. Открытое “Я”. – М., 1978.
15. Піхманець Р. В. Психологія художньої творчості (теоретичні і методологічні аспекти). – К., 1991.
16. Потебня О. Естетика і поетика слова. – К., 1985.
17. Потебня А. А. Мысль и язык. – К., 1993.
18. Осьмаков Н. В. Психологическое направление в русском литературоведении: Д.Н.Овсяннико-Куликовский. – М., 1981.
19. Роменець В. Психологія творчості. – К., 2001.
20. Франко І. Із секретів поетичної творчості.// Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – К., 1981. – Т. 31.
21. Эйзенштейн С. М. Психологические вопросы искусства. – М., 2002.

Тема 8. Психоаналіз. Аналітична психологія.

1. Ознайомлення з основними положеннями психоаналізу, мотивами його становлення та розвитком, впливом на мистецтво й літературу.
2. Основні поняття психоаналізу в інтерпретації З. Фрейда (інстинкт, лібідо, сублімація, витиснення, ерос, танатос)
3. Концепція З. Фрейда раннього та пізнього психоаналізу.
4. Поширення фрейдизму в українській літературі й літературознавстві.
5. Критика фрейдизму, намагання вийти на нові концепції психоаналізу (Е. Фромм, А. Адлер).
6. Аналітична психологія як заперечення фрейдизму.
7. Ключові поняття аналітичної психології К-Г. Юнга.
8. Специфіка архетипу, обґрунтування архетипного образу.

Література:

1. Балей С. З психології творчості Шевченка. – Л., 1916.
2. Балей С. Нарис психології. – Л., 1922.
3. Зеленский В. Толковый словарь по аналитической психологии (с английскими и немецкими эквивалентами) – СПб., 2000.
4. История психоанализа в Украине. – Х., 1996.
5. Ключевые понятия психоанализа. – СПб., 2001.
6. Лакан Ж. Инстанция буквы в бессознательном, или судьба разума после Фрейда. – М., 1997.

7. Левчук Л. Психологія: історія, теорія, мистецька практика. – К., 2002.
8. Макаров А. П'ять етюдів: Підсвідомість і мистецтво. Нариси психології творчості. – К., 1990.
9. Маркузе Г. Эрос и цивилизация: философское исследование учения Фрейда. – К., 1995.
10. Моклиця М. Покритка у творчості Шевченка (Психоаналітична інтерпретація)// Слово і час. – 2000. – Ч.3.
11. Павличко С. Сто років без Фрейда.// Критика. – 1998. – Ч.9.
12. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. – К., 2000.
13. Потканський Я. Психологія у літературознавчих дослідженнях.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
14. Райкрофт Ч. Критический словарь психоанализа. – СПб., 1995.
15. Росінська З. Самототожність реципієнта. Психоаналітичні точки зору.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
16. Фрай Н. Архетипний аналіз: теорія мітів.// Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Л., 1996.
17. Франко І. Із секретів поетичної творчості.// Зібрання творів у 50 т. – К., 1981. – Т. 31.
18. Фрейд З. Психологические этюды. – М., 1912.
19. Фрейд З. Психология бессознательного: Сборник произведений. – М., 1989.
20. Фрейд З. Я и Оно: В 2 т. – Тбилиси, 1991.
21. Фрейд З. Художник и фантазирование. – М., 1995.
22. Фрейд З. Поет і фантазування.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
23. Фрейд З. Основные принципы психоанализа. – М., 1998.
24. Фрейд З. Вступ до психоаналізу. – К., 1998.
25. Фромм Э. Душа человека. – М., 1992.
26. Юнг К. Г. Архетип и символ. – М., 1991.
27. Юнг К. Г. Аналитическая психология. – СПб., 1994.
28. Юнг К. Г. Воспоминания, сновидения, размышления. – К., 1994.
29. Юнг К.-Г. Психология і поезія.// Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – Л., 1996.
30. Юнг К. Г. Синхронистичність. – М., 1997.
31. Юнг К. Г. Психологические типы. – Минск, 1998.

32. Юнг К., Нойман Э. Психоанализ и искусство. – М., 1998.

33. Юнг К. Г. Человек и его символы. – М., 1998.

Тема 9. Екзистенціалізм

1. Концепція екзистенціалізму в контексті соціуму та мистецтва.

2. Ключові поняття (екзистенціали) екзистенціалізму.

3. Екзистенціалізм в інтерпретації С. Кіркегора.

4. Атеїстичний екзистенціалізм А. Камю, Ж. П. Сартра.

5. Використання методологічних особливостей екзистенціалізму в художній літературі й літературознавстві.

6. Інтерпретація концептуальних положень екзистенціалізму в українській літературі й літературознавстві.

Література:

1. Андреев Л. Г. Жан-Поль Сартр: Свободное сознание и XX век. – М., 1994.

2. Бердяев Н. А. Философия свободы. Смысл творчества. – М., 1989.

3. Больнов О. Ф. Философия экзистенциализма. Философия существования. – СПб., 1999.

4. Гайденко П. П. Экзистенциализм и проблема культуры. – М., 1963.

5. Зарубежная феноменология и экзистенциализм. – К., 1990.

6. Камю А. Творчество и свобода. – М., 1990.

7. Кононенко Т. В. Любовь та екзистенціальний вибір у філософії: До постановки проблеми. – Донецьк, 1999.

8. Кьркегор С. Страх и трепет. – М., 1993.

9. Михайловська Н. Трагічні оптимісти. Екзистенційне філософування в українській літературі XIX – початку XX ст. – Л., 1998.

10. Сартр Ж. П. Ситуации. – М., 1997.

11. Сартр Ж. П. Буття і ніщо: Нарис феноменогічної онтології. – К., 2001.

12. Тейлор Ч. Джерела себе: Творення новочасної ідентичності. – К., 2005.

Тема 10. Герменевтика. Рецептивна естетика.

1. Поняття «герменевтика», ключові слова герменевтики.

2. Історія становлення, еволюції герменевтики, її призначення.

- 3.Зв'язок герменевтики з екзегетикою.
- 4.Аналіз основних положень герменевтики Д.-Ф.-Е. Шлеєрмахера, В. Дільтея.
- 5.Концепція герменевтики М. Гайдеггера, Г.-Г.Гадамера.
- 6.Модель герменевтики П. Рікера.
- 7.Принципи ідіографізму з погляду герменевтики.
- 8.Генетичний зв'язок герменевтики з рецептивною естетикою і рецептивною критикою.
- 9.Основи рецептивної естетики в інтерпретації Р. Інгардена та В. Ізера.
- 10.Концепція збіжності горизонтів розуміння Г.-Р. Яусса.

Література:

1. Будный А. А. Психологическая герменевтика. – М., 2005.
2. Врубель Г. Герменевтика.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
3. Гадамер Г. Г. Актуальность прекрасного. – М., 1991.
4. Гадамер Г.-Г. Истина і метод: У 2 т. – К., 2000.
5. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. – К., 2001.
6. Гадамер Г. Г. Вірші і розмова: Есе. – Л., 2002.
7. Герменевтика: История и современность (Критический очерк). – М., 1985.
8. Герменевтика. Психология. Вильгельм Дильтей и современная философия – М., 2002.
9. Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації. – Тернопіль, 2006.
10. Герменевтичні студії. Герменевтика тексту: між істиною і методом. – Л., 2001.
11. Горський В. С. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К., 1993.
12. Дильтей В. Описательная психология. – М., 1924; СПб, 1996. – 2-е изд.
13. Дильтей В. Собрание сочинений: У 6 т. – М., 2001. – Т. 4.
14. Домашенко А. В. Об интерпретации и толковании // Вісник Донецького університету. Серія Б: Гуманітарні науки. Вип.1. – Донецьк, 1998.
15. Изер В. Рецептивная эстетика.// Академические тетради. – М.,1991. – №6.
16. Изер В. Процес читання: феноменологічне наближення.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
17. Ингарден Р. Исследования по поэтике. – М., 1962.
18. Ингарден Р. Про пізнавання літературного твору.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.

19. Кассирер Э. Сила метафоры.// Сб.: Теория метафоры. – М., 1990.
20. Кассирер Э. Избранное: Индивид и космос. – М., 2000.
21. Ковалів Ю. І. Літературна герменевтика. – К., 2008.
22. Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – М., 1991.
23. Кухаренко В. А. Интерпретация текста. – Одесса, 2002.
24. Лановик З. Hermeneutica Sacra. – Тернопіль, 2002.
25. Малахов В. С. Философская герменевтика Гадамера.// Гадамер Г. Г. Актуальность прекрасного. – М, 1991.
26. Мних Р. Українське літературознавство і європейська герменевтика: зарис проблематики.// Studia Hermeneutica. Герменевтика тексту: Між істиною і методом. – Дрогобич, 2003.
27. Мних Р. Герменевтика, герменевтика, герменевтика...// Слово і час. – 2005. – Ч.4.
28. Плотников Н. С. Жизнь и история: Философская программа Вильгельма Дильтея. – М., 2000.
29. Потебня А. А. Слово и миф. – М., 1989.
30. Рикер П. Герменевтика и психоанализ. – М., 1996.
31. Рікер П. Історія та істина. – К., 2001.
32. Рікер П. Сам як інший. – К., 2000.
33. Рикер П. Конфликт интерпретаций. Очерки о герменевтике. – М., 2005.
34. Сирцова О. Апокрифічна апокаліптика: Філософська екзегеза і текстологія з виданням грецького тексту Апокаліпсиса Богородиці. За рукописом XI століття Ottoboninus, gr.1. – К., 2000.
35. Хайдеггер М. Исток художественного творения.// Сб.: Зарубежная эстетика и теория литературы XX – XX вв. – М., 1982.
36. Хайдеггер М. Бытие и время. – М., 1997.
37. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні. – К., 1992.
38. Шпет Г. Г. Герменевтика и ее проблемы.// Контекст, 1982; 1990; 1992.
39. Шпет Г.Г. Сочинения. – М., 1989.
40. Шпет Г.Г. Философские этюды. – М., 1994.
41. Яусс Г. К проблеме диалогического понимания.// Вопросы философии. – 1994. – №12.
42. Яусс Г. Р. Естетичний досвід і літературна герменевтика.// Антологія світової літературно-критичної думки XX століття. – Л., 1996.

Тема 11. Феноменологія

1. Концепція феноменології в інтерпретації Е. Гуссерля.
2. Проблема «чистої» свідомості, «ейдологічної редукції» у феноменологічному трактуванні.
3. Тлумачення феноменологічного гасла «Назад до речей!».
4. Пріоретизація сигніфікації в логіко-категоріальній системі Е. Гуссерля.
5. «Пульсаційний горизонт» як ключове поняття феноменології Е. Гуссерля.
6. Уточнення феноменологічної і духовно-історичної концепцій під час полеміки В. Дільтея та Е. Гуссерля.
7. Вплив феноменології Е. Гуссерля на М. Гайдеггера, на літературну практику й теорію.

Література:

1. Антология феноменологической философии в России. – М., 1998. – Т. 1.
2. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К., 2002.
3. Гуссерль Э. Феноменология.// Логос. – М., 1991. – №1.
4. Гуссерль Э. Амстердамские доклады. Феноменологическая психология.// Логос. – М., 1992. – №3.
5. Гуссерль Э. Философия как строгая наука. – Новочеркасск., 1994.
6. Гуссерль Э. Логические исследования. Прологомены к чистой логике: Ч. 1. – К., 1995.
7. Ингарден Р. Исследования по поэтике. – М., 1962.
8. Розеев Д. П. В сетях феноменологии. Основные проблемы феноменологии. – СПб., 2004.
9. Сартр Ж. П. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології. – К., 2001.
10. Уліцька Д. Феноменологічна філософія літератури.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.

Тема 12. Формальний метод і структуралізм.

1. Мотиви становлення формального методу в європейському літературознавстві.
2. Специфіка формальної школи в російському літературознавстві (ОПОЯЗ та Московський університет), її еволюція на два етапи.

- 3.Смислове і функціональне наповнення поняття «прийом».
- 4.Поняття «одивнення» у формалістському тлумаченні (В. Шкловський) та в літературній практиці (футуристи).
- 5.Аналіз прийомів сюжетоскладання (В. Шкловський, поетичної фонології (Р. Якобсон), віршознавства (В. Жирмунський), поетичний синтаксис й інтонацію (Б. Ейхенбаум) в контексті формалізму.
- 6.Елементи формалізму в українській літературі й літературознавстві («Музагет; А. Ніковський, М. Йогансен, Г. Майфет, Д. Чижевський та ін.).
- 7.Розвиток формального методу в Празькому лінгвістичному гуртку.
- 8.Модифікація формалізму в концепції структуралізму.
- 9.Визначальні положення та термінологічний апарат структуралізму як науки системно-функціонального вивчення літератури.
- 10.Застосування лінгвістичної знакової системи в теорії та історії літератури.
11. Семантико-структурна, семіотично-комунікативна, гранично-текстуальна тенденції структуралізму.
- 12.Структуралістська класифікація Ч. С. Пірса.
- 13.Проблеми семіотичного аналізу тартуської школи (Ю. Лотман та ін.).
- 14.Криза структуралізму в сучасній гуманітаристиці.

Література:

1. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
2. Барт Р. Від твору до тексту.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
3. Богданов В. В. Текст и текстовое общение. – СПб., 1993.
4. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика. – М., 1990.
5. Вахек Й. Лингвистический словарь Пражской школы. – М., 1964.
6. Виноградов В.В. Избранные труды: В 2 т. – М., 1975-1976.
7. Греймас А. Ж. Структурная семантика. Поиск метода. – М., 2004.
8. Гундорова Т. Модернізм як семіотична практика.// Слово і час. – 1996. – Ч.6.
9. Женнет Ж. Фигуры. Работы по поэтике: В 2 т. – М., 1998.
10. Из работ московского семиотического круга. – М., 1997.
11. Ильин И. “Новая критика”: История эволюции и современное состояние.// Зарубежное литературоведение 70-х годов. – М., 1974.

12. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози. – К., 2002.
13. Клименкова Т. А. От феномена к структуре. – М., 1991.
14. Косиков Г. К. От структурализма к постструктурализму. – М., 1998.
15. Коцюбинська М. Література як мистецтво слова. – К., 1965.
16. Кронгауз М. А. Семантика. – М., 2001.
17. Леві-Стросс К. Структурна антропологія. – К., 1995.
18. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. – М., 1970.
19. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. Структура стиха. – Ленинград, 1972.
20. Лотман Ю. М. Избранные статьи: В 3 т. – Таллин, 1992.
21. Лотман Ю. Текст у тексті.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
22. Лотман Ю.М. Семиосфера. – СПб., 2000.
23. Мауро, Т. де. Введение в семантику. – М., 2000.
24. Мітосек З. Структуралістські орієнтації в літературознавчих дослідженнях.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
25. Мукаржовський Я. Мова літературна і мова поетична.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
26. Ніковський А. Vita nova. – К., 1918.
27. Овчарек Б. Поняття та еволюція літературної семіотики.// Література. Теорія. Методика. – К., 2006.
28. Пештак П. Російський формалізм.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
29. Солганик Г. Я. Стилистика текста. – М., 1995.
30. Структурализм: “за” и “против”. – М., 1975.
31. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики. – К., 1998.
32. Текст: аспекты его изучения. Поэтика. Прагматика. Семантика. – М., 1990.
33. Текст как структура. – М., 1992.
34. Томашевский Б. Теория литературы. Поэтика. – М., 1999.
35. Трубецкой Н. С. Основы фонологии. – М., 2000.
36. Тынянов Ю. Архаисты и новаторы. – М., 1929.
37. Успенский Б. Н. Поэтика композиции: Структура художественного текста и типология композиционной формы. – М., 1970.
38. Французская семиотика: От структурализма до постструктурализма. – М., 2000
39. Хомський Ю. Роздуми про мову. – Л., 2000.
40. Чижевський Д. Історія української літератури. Від початків доби до реалізму. – Тернопіль, 1995.

41. Шапир М.И. Материалы по истории лингвистической поэтики в России (конец
42. Шкловский В. Б. О теории прозы. – М.-Ленинград, 1925.
43. Шкловский В. Б. Художественная проза. Размышления и разборы. – М., 1961.
44. Шкловский В. Гамбургский счет. – М., 1990.
45. Эйхенбаум Б. М. О прозе. О поэзии. – Ленинград, 1986.
46. Эйхенбаум Б. М. О литературе. – М., 1987.
47. Эрлих В. Русский формализм: История и теория. – СПб., 1996.
48. Якобсон Р., Богатырев П. Славянская филология в России за годы войны и революции. – [Берлин], 1923.
49. Якобсон Р. Язык и бессознательное. – М., 1996.
50. Якобсон Р.Лінгвістика і поетика.// Антологія світої літературно-критичної думки. – Л., 1996.
51. Юрий Лотман и московско-тартуская семиотическая школа. – М., 1994.

Тема 13. Наратологія

1. Концепція, мета, функціональні властивості наратології.
2. Структурна специфікація наратології.
3. Співвідношення наратора, нарататора, імпліцитного й експліцитного автора, імпліцитного, експліцитного читача в художньому тексті.
4. Особливості наратування художньої оповіді (розповіді).
5. Призначення наративної граматики.
6. Наративні типи художнього тексту.

Література:

1. Бальбуров Э. А. Фабула, сюжет и нарратив как художественная рефлексия событий [http:// www. philology/ ru/literaure 1/ balburov-02.htm](http://www.philology.ru/literaure/1/balburov-02.htm)
2. Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы.// Вопросы философии. – 2000. – №3.
3. Женнет Ж. Работы по поэтике. Фигуры: В 2 т. – М, 1998.
4. Зенкин С. Критика нарративного разума.// НЛЮ. – 2004. – №65.
5. Тюпа В. Очерк современной нарратологии. [http:// runeel. narod. ru/ 4. hmt](http://runeel.narod.ru/4.htm)
6. Шмит В. Нарратология. – М., 2003.

Тема 14. Постструктуралізм. Деконструктивізм.

- 1.Тенденції постструктуралізму й деконструктивізму в контексті постмодернізму.
- 2.Постструктуралізм як реакція на структуралізм: перегляд концепції.
- 3.Смислове «розкріпачення» знакової системи.
- 4.Тлумачення тексту з погляду постструктуралізму.
- 5.Теза «смерті автора» Р. Барта.
- 6.Положення авторитету письма Ж. Дерріди.
- 7.Динаміка нелінійних структур в інтерпретації Ж.Дельоза й Ф. Гваттарі.
- 8.«Археологія знання» М. Фуко.
- 9.Поширення симулякрів у постмодерністському просторі.
- 10.Поняття «реконструкція» та його смислове наповнення.
- 11.Зіставлення поглядів прихильників деконструктивізму.

Література:

1. Американська література на межі ХХ – ХХІ століть: Матеріали ІІ Міжнародної конференції з літератури США. Київ, 24-26 вересня 2002 року. – К., 2004.
2. Барт Б. Избранные работы. Семиотика. Поэтика. – М., 1989.
3. Бордіяр Ж. Симулякри і симуляція. – К., 2004.
4. Вейман С. Т. Мерцающие смыслы. – М., 1999.
5. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дисурсія раннього українського модернізму: Постмодерна інтепретація. – Л., 1997.
6. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодерн. – К., 2005.
7. Дерріда Ж. Структура, знак і гра в дискурсі гуманітарних наук.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
8. Ильин И. П. Постструктурализм и диалог культур. – М., 1989.
9. Ильин И. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М., 1998.
10. Козловски П. Культура постмодернизма. – М., 1997.
11. Комендант Т. Деструкція та інтепретація.// Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
12. Лиотар Ж. Состояние постмодернизма. – СПб., 1998.

13. Ман П. де. Опірність теорії.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.
14. Маньковская Н. Эстетика постмодернизма. – СПб., 2000.
15. Мережинская А. Ю. Русский литературный постмодернизм. Художественная специфика. Динамика развития. Актуальный проблемы изучения. – К., 2002.
16. Мругальський М. Деконструкція – поструктуралізм – деконструктивізм. // Література. Теорія. Методологія. – К., 2006.
17. Павлишин М. Ікона та іконостас. – К., 1997.
18. Постмодернизм: Что дальше? (Художественная литература на рубеже XX – XXI вв.). Сборник научных трудов. – М., 2006.
19. Постмодернисты о посткультуре: Интервью с современными писателями и критиками. – М., 1998.
20. Ролл С. От деструктивного письма к новым субъективностям.// Постмодернисты о посткультуре. Интервью с современными писателями и критиками. – М., 1998.
21. Серль Дж. Перевернутое слово.// Вопросы философии. – 1994. – №4.
22. Скоропанова И.С. Русская постмодернистская литература: новая философия, новый язык. – Минск, 2000.
23. Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму. – М., 2000.
24. Фуко М. Археологія знання. – К., 2003.

Тема 15. Інтертекстуальність

- 1.З'ясування мотивів появи інтертекстуального методу.
- 2.Трансплантація концепції діалогічності М. Бахтіна в модель інтертекстуальної практики Юлії Крістєвої.
- 3.Основні поняття інтертекстуального методу.
- 4.Інтретекустуальність як альтернативна компаративізму.
- 5.Специфіка цитатної літератури в сучасному письменстві та його осмислення за допомогою інтертестуального методу.

Література:

1. Арнольд И. В. Читательское восприятие интертекстуальности и герменевтики: (в интерпретации художественного текста). Лекции к спецкурсу. – СПб., 1995.
2. Барт Р. R/Z. – М., 2001.
3. Гаспаров М. Л., Рузина Е. Г. Вергилий и вергилианские центоны (Поэтика формулы и поэтика реминисценций).// Памятники книжного эпоса. – М., 1978.

4. Женнет Ж. Работы по поэтике: Фигуры. В 2 т. – М., 1998.
5. Ильин И.П. Стилистика интертекстуальности: Теоретические аспекты.// Проблемы современной стилистики. – М., 1989.
6. Интертекстуальные связи в художественном тексте. – СПб., 1993.
7. Крістева Ю. Полілог. – К., 2004.
8. Смирнов И. П. Порождение интертекста: Элементы интертекстуального анализа с примерами из творчества Б.С.Пастернака. – СПб., 1995.
9. Фатеева Н. А. Контрапункт интертекстуальности, или интернет в мире текстов. – М., 2000.

Тема 16. Феміністична критика

- 1.Детермінованість феміністичної критики в постмодерністському просторі.
- 2.Ключові положення феміністичної критики.
- 3.Внутрішнє розшарування феміністичної критики.
- 4.Феміністична критика в аспекті гендерних взаємин соціуму.
- 5.Феміністична критика і специфіка фемінного письма.

Література:

1. Агеева В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму. – К., 2005.
2. Бовуар Сімона де. Друга стать: У 2 т. – К., 1995.
3. Гапон Н. Гендер у гуманітарному дискурсі: Філософсько-психологічний аналіз. – Л., 2003.
4. Гендерные исследования. – Х., 1998; 1999.
5. Гендерний аналіз українського суспільства. – К., 1999.
6. Гендер і культура. – К., 2001.
7. Жеребкіна І. “Прочти мои желания...” Постмодернизм, психоанализ, феминизм. – М., 2000.
8. Жінка як текст. Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: фрагменти творчості і контексти. – К., 2002.
9. Зборовська Н. Жіноча сповідь на тлі чоловічого “герметизму”.// Слово і час. – 1996. – Ч. 8-9; та Ч. 2. – 2004.
10. Крістева Ю. Stabat Mater.// Антологія світвої літературно-критичної думки. – Л., 1996.
11. Крістева Ю. Полілог. – К., 2004.

12. Павличко С. Феміністика. – К., 2002.
13. Пол, гендер, культура. – М., 1999.
14. Рюткен М. Гендер и литература: проблема “женского письма” и “женского чтения”.// Филологические науки. – 2000. – №3.
15. Шарговська О. Pro- та contra феміністичний текст у сучасній художній прозі.// Критика. – 2002. – Ч. 11.
16. Шовалтер Е. Феміністична критика у пущі.// Антологія світової літературно-критичної думки. – Л., 1996.

Тема 17 Методологічне розмаїття сучасної філології

1. Підсумок методологічних принципів, рекомендованих до написання дисертації.
2. Огляд часткових методологій (духовно-історична школа, «нова критика», Чиказька школа неоплатоністів, інструменталізм, персоналізм, генеративна поетика, функціоналізм, соціологічний метод тощо).
3. Бесіда про використання адекватних методів у дисертації.

Загальна література:

1. Абаньяно Н. Структура екзистенції. Введение в экзистенциализм. – СПб, 1998.
2. Амирова Т. А. Из истории лингвистических учений XX века. – М., 1999.
3. Арнаудов М. Психология литературного творчества. – М., 1970.
4. Вальденфельс Б. Вступ до феноменології. – К., 2002.
5. Женнет Ж. Работы по поэтике. Фигуры: В 2 т. – М., 1998.
6. Зарубежная феноменология и экзистенциализм. – К., 1990.
7. Зборовська Н. В. Психологія і літературознавство. – К., 2003.
8. Зеленогорский Ф. А. О методах исследования и доказательстве. – М., 1998.
9. Ильин И. П. Постструктурализм. Деконструктивизм. Постмодернизм. – М., 1996.
10. Карамішева Н. В. Логіка. Пізнання. Евристика. – Л., 2002.
11. Ковалів Ю. І. Літературна герменевтика. – К., 2008.
12. Ковалів Ю. Абетка дисертанта: методологічні принципи написання дисертації. – К., 2009.
13. Косиков Г. К. От структурализма к постструктурализму. – М., 1998.

14. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. [автор-упор. Ю. І. Ковалів] / – К., 1997. 15.
15. Літературознавча компартивістика. – Тернопіль, 2002.
16. Лосев А. Ф. Знак. Символ. Миф. – М., 1982.
17. Ніколенко В. Біографії в порівняннях: Літературознавчий нарис. – Дніпропетровськ, 2001.
18. Рейсер С. Л. Основы текстологии. 2-е издание. – Ленинград, 1978.
19. Семиотика. Антологія. – М., 2001.
20. Феминистический литературный критицизм. – Т.3. – Х., 1996.